

Natuurtoets

Verkennde inventarisatie en beoordeling
natuurwaarden in het kader van de Flora- en
faunawet ten behoeve van meerdere
aanpassingen aan het gasleidingtracé N-507-30 bij
Paterswolde.

Proj I.012434.01 GNIPA Paterswolde

projectnr.	11191-402063
revisie	00
datum	14 juli 2015
documentnr.	402063-NT

auteur(s)

J. Melis

Opdrachtgever

N.V. Nederlandse Gasunie
Postbus 162
7400 AD Deventer

datum vrijgave	14-07-2015
----------------	------------

beschrijving revisie 00	Natuurtoets definitief
-------------------------	------------------------

goedkeuring	J.L. de Jong
-------------	--------------

vrijgave	A.J. Brandsma
----------	---------------

Datum van uitgave:
14 juli 2015

Contactadres:
Tolhuisweg 57
8443 DV HEERENVEEN
Postbus 24
8440 AA HEERENVEEN

Copyright © 2015

Antea Nederland B.V.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

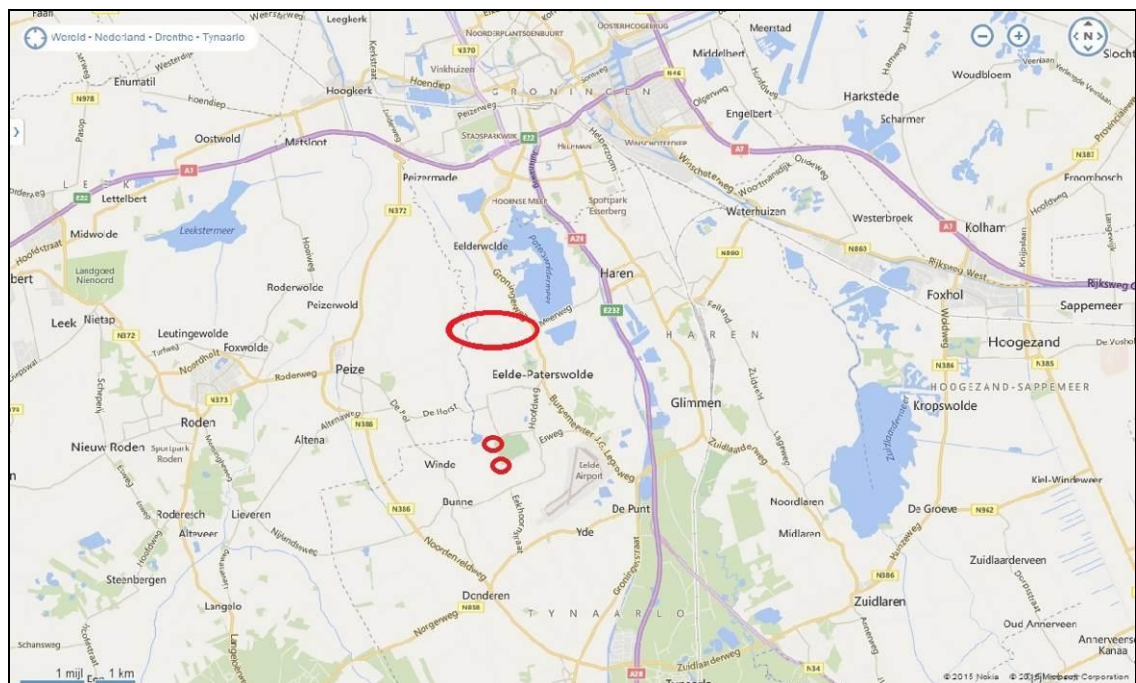
Inhoud	Blz.
1	Inleiding2
1.1	Aanleiding.....2
1.2	Flora- en faunawet.....2
1.3	Doel van deze toetsing3
1.4	Werkwijze3
1.5	Leeswijzer4
2	Wettelijk kader natuurbescherming5
3	Beschrijving locaties en aanpassingen.....6
3.1	Modificatie 6; verwijderen S-44826
3.2	Modificaties 10, 11 en 4; verwijderen S-4482, GOS N-308 Eelde en leiding7
3.3	Modificatie 2c N-507-33-BB9
3.4	Overige modificaties (1a, 1b, 2a, 2d, 3, 5, 7, 8, 9, 12 en 13)12
4	Resultaten Quick scan Flora- en faunawet16
4.1	Beschermde soorten Flora- en faunawet16
4.1.1	<i>Vogels</i>16
4.1.2	<i>Vleermuizen</i>16
4.1.3	<i>Overige zoogdieren</i>16
4.1.4	<i>Reptielen, amfibieën en vissen</i>17
4.1.5	<i>Ongewervelden</i>17
4.1.6	<i>Planten</i>17
5	Effectbeschrijving en gevolgen18
5.1	Overzicht beschermde soorten18
5.2	Effecten op in het plangebied aanwezige flora en fauna18
5.3	Mitigerende maatregelen19
5.3.1	<i>Broedvogels; mitigatie</i>19
5.3.2	<i>Vleermuizen; eventueel nader onderzoek, zeker mitigatie</i>20
5.3.3	<i>Otter; eventueel nader onderzoek</i>.....20
5.3.4	<i>Waterspitsmuis; eventueel nader onderzoek</i>21
5.3.5	<i>Vissen; eventueel nader onderzoek</i>.....21
6	Conclusies.....22
	Geraadpleegde bronnen.....23

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In opdracht van de Gasunie N.V. heeft Antea Group een natuurtoets opgesteld ten behoeve van meerdere aanpassingen aan het gasleidingtracé bij Paterswolde. Alle aanpassingen vallen in de gemeente Tynaarlo. Eén aanpassing, waarvan de uitvoering nog gekozen moet worden valt mogelijk deels ook in de gemeente Noordenveld. Alle aanpassingen vallen in de provincie Drenthe.

De Gasunie is voornemens om een aantal aanpassingen aan haar leidingnetwerk te doen. Het betreft in deze gevallen verwijderingen van leidingen en schema's, plaatsing van leidingen en schema's, het ontmantelen van een GOS-gebouw, en het uitvoeren van aanpassingen binnen schema's. Deze modificaties worden in deze natuurtoets beschreven.

figuur 1.1. Kaart met daarop de locaties waarbinnen de modificaties vallen, aangegeven in rood. (Bron: Bing maps)

Vanuit de natuurwetgeving is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het plangebied, zodat hiermee rekening kan worden gehouden. De consequenties van de beoogde ruimtelijke ingreep zijn getoetst aan de bepalingen van de Flora- en faunawet.

Er worden voor deze aanpassingen bomen gekapt en er worden watergangen aangetast.

1.2 Flora- en faunawet

In de Flora- en faunawet wordt de bescherming van een groot aantal inheemse planten- en diersoorten geregeld. Deze wet is overal in Nederland van toepassing.

De voorgenomen ingrepen vallen onder het begrip 'ruimtelijke ontwikkeling' uit de Flora- en faunawet. Hiervoor geldt een algehele vrijstelling van de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet voor algemene beschermde soorten (zogenaamde tabel 1 soorten, voor toelichting zie bijlage 1). Als er andere strenger beschermde soorten (zogenaamde tabel 2 of 3 soorten of broedvogels) voorkomen is

het noodzakelijk om te bepalen of deze schade ondervinden door de voorgenomen ingrepen. Indien dit het geval is, kan het noodzakelijk zijn om voor de betreffende soorten een ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen.

Daarnaast geldt voor alle soorten, ook de niet beschermde soorten, de algemene zorgplicht. Deze zorgplicht houdt in dat de initiatiefnemer redelijkerwijs maatregelen neemt, dan wel redelijkerwijs handelingen met negatieve effecten achterwege laat, om schade aan plant- en diersoorten zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken.

1.3 Doel van deze toetsing

Het doel van de voorliggende natuurtoets is om te bepalen of eventuele strijdigheden van de voorgenomen ingreep met de huidige Flora- en faunawet te verwachten zijn.

1.4 Werkwijze

Om eventuele strijdigheden van de plannen met de betreffende natuurwetgeving op te sporen dienen de volgende vragen te worden beantwoord:

- Welke wettelijk beschermde soorten komen in het plangebied voor, of worden hierin verwacht? Welke status hebben deze soorten?
- Welke invloed hebben de geplande ingrepen in het betreffende gebied op de (strikt) beschermde soorten?
- Voor welke soorten moet op welke locaties nader onderzoek uitgevoerd worden?
- Door welke maatregelen kunnen negatieve effecten op beschermde soorten worden voorkomen of verzacht?
- Welk vervolgttraject dient dan doorlopen te worden?
- Voor welke beschermde soorten moet een ontheffing aangevraagd worden?

Om bovenstaande vragen te beantwoorden zijn de volgende stappen doorlopen.

Stap 1. Bureaustudie

Op basis van literatuuronderzoek en verspreidingsatlassen is nagegaan welke wettelijk beschermde planten- of diersoorten in of nabij de planlocatie voorkomen. Dit is het eerste onderdeel van de Quick Scan. Samen met het veldbezoek vormt de bureaustudie het beeld van aangetroffen of verwachte soorten. Voor deze bureaustudie zijn diverse rapporten over de Onlanden, e-mails uitwisseling met Wim van Boekel over waterspitsmuizen in de Onlanden en alle gegevens uit de laatste 10 jaar van de NDFF geraadpleegd. Aan het eind van deze natuurtoets staat een overzicht van geraadpleegde bronnen.

Stap 2. Veldbezoek

Na het bureauonderzoek is op 28 april (een licht zonnige, maar koele dag, droog met een temperatuur rond de 12°C) door J. Melis, ecooloog van de Antea Group, een verkennend veldbezoek uitgevoerd aan de planlocatie en de directe omgeving ervan. Hierbij is, met betrekking tot de verzamelde gegevens van de bureaustudie, beoordeeld welke soorten daadwerkelijk in of nabij de planlocatie voor (kunnen) komen. Dit is het tweede onderdeel van de Quick Scan. Samen met de bureaustudie vormt het veldbezoek het beeld van aangetroffen of verwachte soorten.

Stap 3. Effectenonderzoek

Op basis van de beschrijving van de voorgenomen ingreep en de verzamelde gegevens van stap 1 en 2 zijn de (mogelijke) effecten (vernietiging, verstoring, versnippering biotoop) op de verwachte beschermde soorten en natuurtypen beschreven. Voor de verwachte negatieve effecten op de beschermde soorten worden mitigerende maatregelen voorgesteld.

Stap 4. Conclusies en advies met betrekking tot de ontheffingsaanvraag

Op basis van stap 1 tot en met 3 zijn conclusies getrokken met betrekking tot eventuele overtredingen van verbodsbepalingen zoals genoemd in de Flora- en faunawet art. 75 en eventueel te nemen vervolgstappen.

1.5 Leeswijzer

Het eerste hoofdstuk behandelt de aanleiding, het doel en de werkwijze van deze natuurtoets. In het tweede hoofdstuk wordt een beschrijving van het wettelijk kader gegeven. In het derde hoofdstuk worden de deellocaties en de voorgenomen aanpassingen beschreven. In het vierde hoofdstuk wordt een inschatting gemaakt van het voorkomen van beschermde diersoorten. In het vijfde hoofdstuk worden de effecten van de voorgenomen ontwikkeling op de beschermde soorten beschreven. Op basis van voorgaande hoofdstukken worden in het zesde en laatste hoofdstuk conclusies getrokken en worden de te nemen vervolgstappen aangegeven. In bijlage 1 is een samenvatting van de Nederlandse natuurwetgeving te vinden.

2 Wettelijk kader natuurbescherming

Algemeen

De natuurwet- en regelgeving kent twee sporen, namelijk een soortgericht spoor (Flora- en faunawet) en een gebiedsgericht spoor (Ecologische Hoofdstructuur (NNN) en Natuurbeschermingswet 1998). De Flora- en faunawet richt zich op de bescherming van soorten en de NNN en Natuurbeschermingswet 1998 op de bescherming van gebieden. Met de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 is de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn in nationale wetgeving geïmplementeerd.

Voor een uitgebreide algemene beschrijving van de Flora- en faunawet, Ecologische Hoofdstructuur en Natura 2000 wordt verwezen naar Bijlage 1.

Flora- en faunawet

Het doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. De Flora- en faunawet gaat uit van het 'Nee, tenzij'-principe. Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk.

Natura 2000

Natura 2000-gebieden, Beschermde Natuurmonumenten en wetlands zijn beschermd via de Natuurbeschermingswet 1998 en hebben derhalve een wettelijke status. In of in de nabijheid van de Natuurbeschermingswetgebieden geldt het 'Nee, tenzij'- principe. In principe zijn er geen ontwikkelingen toegestaan als deze ontwikkelingen de natuurlijke waarden van het gebied direct of indirect aantasten. Alle ruimtelijke ingrepen in Nederland dienen aan de ecologische wet- en regelgeving te worden getoetst. De wettelijke bescherming van natuurwaarden valt in grote lijnen uiteen in twee delen: gebiedsbescherming en soortbescherming. Gebiedsbescherming houdt in dat gebieden met belangrijke natuurwaarden wettelijk zijn beschermd. Het gaat hierbij om de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), Natura 2000-gebieden, natuurreservaten en andere in bestemmingsplannen aangeduide natuurgebieden. De soortbescherming valt onder de Flora- en faunawet (zie bijlage 1).

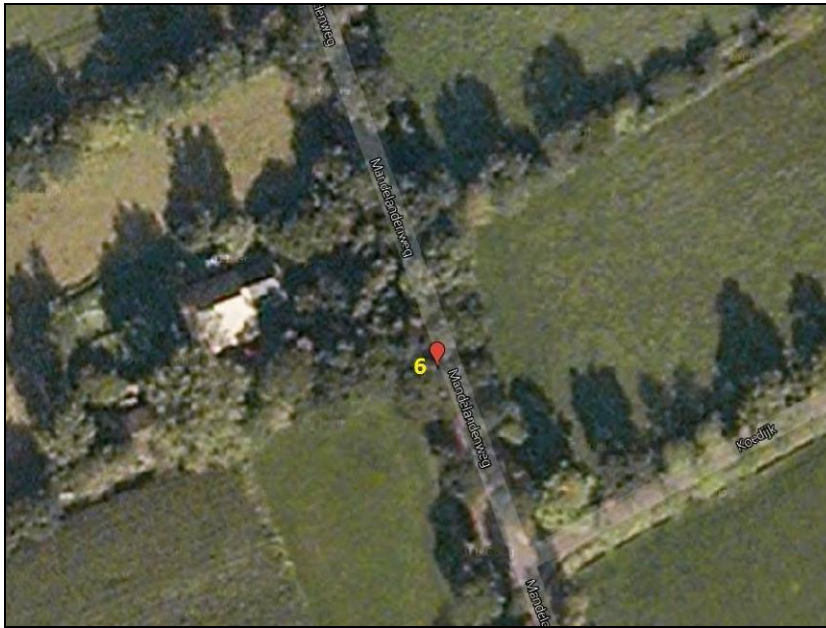
Ecologische hoofdstructuur (NNN)

Het Natuur Netwerk Nederland (NNN) is de kern van het natuurbeleid. De NNN is in provinciale structuurvisies uitgewerkt en vastgelegd in de ruimtelijke verordening. Ruimtelijke plannen moeten hieraan worden getoetst. Natura 2000-gebieden, Beschermde Natuurmonumenten en wetlands zijn beschermd via de Natuurbeschermingswet 1998 en hebben derhalve een wettelijke status. In of in de nabijheid van de NNN en Natuurbeschermingswetgebieden geldt het 'Nee, tenzij'- principe. In principe zijn er geen ontwikkelingen toegestaan als deze ontwikkelingen de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied aantasten.

3 Beschrijving locaties en aanpassingen

Alle aanpassingen, op één mogelijk na, vallen geheel in de gemeente Tynaarlo, de uitzondering valt in deels in de gemeente Noordenveld. Alle aanpassingen vallen in de provincie Drenthe.

3.1 Modificatie 6; verwijderen S-4482

figuur 3.1. Luchtfoto van modificaties 6 (rode ballon) (Bron Google maps)

figuur 3.2. Schema ligt aan de rand van de weg.

figuur 3.3. Schema ligt aan de rand van de weg.

Deze modificatie vindt plaats aan de Mandelandenweg, ter hoogte van een woonhuis, in Paterswolde. Het plangebied betreft een grasberm met daarin een schematrottoir.

Het bestaande schema wordt verwijderd en vervangen door een passtuk. De werkzaamheden worden in open ontgraving uitgevoerd. Er wordt een werkputten gegraven waarna het schema verwijderd en het passtuk geplaatst wordt. Er wordt een watergang/greppel drooggelegd. Er worden geen bomen gekapt. Na de werkzaamheden wordt het gebied gelijklijk de overige grasbermen opgeleverd. Er wordt mogelijk bemaling toegepast.

3.2 Modificaties 10, 11 en 4; verwijderen S-4482, GOS N-308 Eelde en leiding

figuur 3.4. Luchtfoto van modificaties 4 (rode lijn), 10 (linker ballon) en 11 (rechter ballon). (Bron Google maps)

figuur 3.5. Af te bouwen GOS-gebouw (links).

figuur 3.6. Ruigte met schema's en GOS op achtergrond.

figuur 3.7. Leiding vanaf GOS naar het schema.

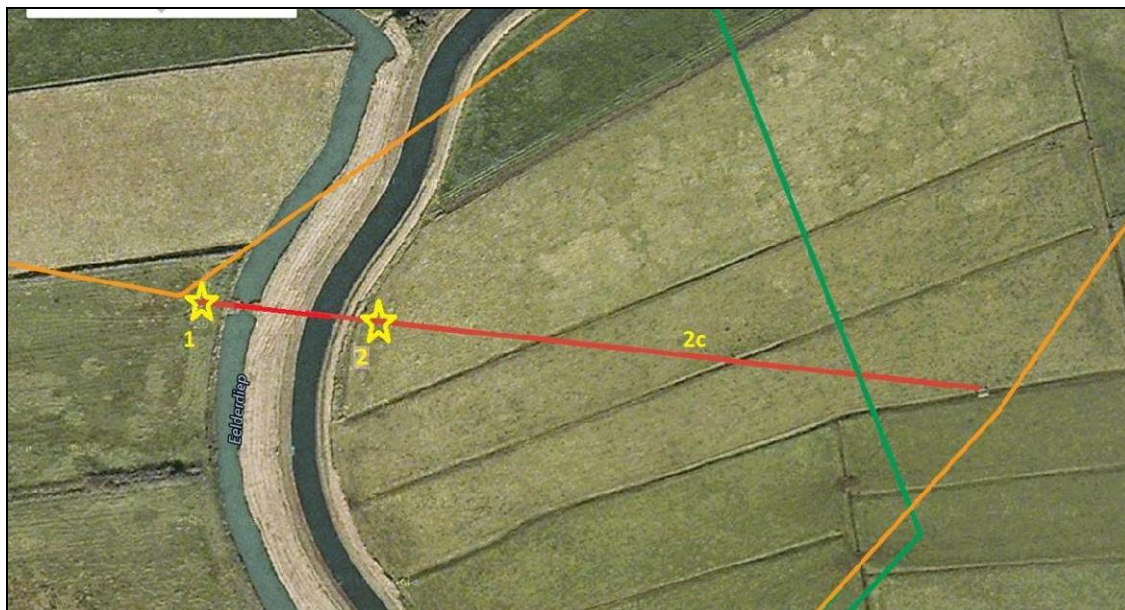
figuur 3.8. Detail ruigte, vogelweidegebied achtergrond.

Deze modificatie vindt plaats bij het GOS N308 Eelde, aan de Mandelandenweg in Paterswolde. Het plangebied betreft, buiten het GOS-terrein, een bosperceel met daarin enkele loofbomen met een

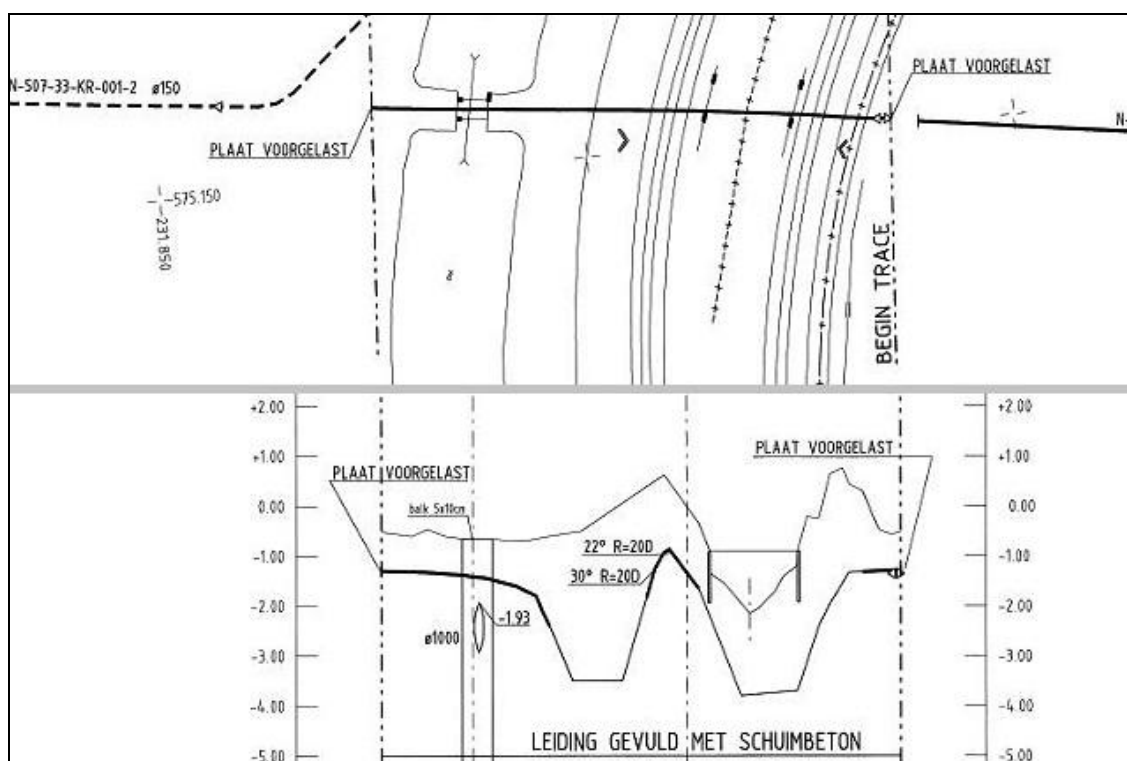
onder vegetatie bestaande uit struiken. Er ligt dood hout in een droge sloot. Het schema ligt aan de rand van een weidevogelgrasland.

De modificatie betreft het verwijderen van een schema (10) en een leiding (4) en het ontmantelen van een GOS-gebouw (11). De werkzaamheden worden in open ontgraving uitgevoerd. Er wordt bemaling toegepast. Er worden enkele werkputten gegraven waarna de leiding verwijderd wordt. Er worden geen watervoerende watergangen aangetast, maar er worden waarschijnlijk meerdere bomen gekapt gekapt. Na de werkzaamheden wordt het gebied zoveel mogelijk in oude staat hersteld, hetgeen in geval van het kappen van bomen maar deels mogelijk is. Het schema is via de opgang van het grasland te benaderen.

3.3 Modificatie 2c N-507-33-BB

figuur 3.9. Luchtfoto van modificatie 2c; rode lijn is de leiding, de sterren zijn de alternatieven. (Bron Google maps)

figuur 3.10. Schematische weergave van de leiding in het Eelderdiep en het Omgelegde Eelderdiep.

figuur 3.11. Eelderdiep (l.) en middendijk.

figuur 3.12. Omgelegde Eelderdiep (r.) en middendijk.

figuur 3.13. Locatie einde leiding in de Onlanden.

figuur 3.14. Brug over het Eelderdiep.

figuur 3.15. Potentiele toegangsweg de Onlanden in.

figuur 3.16. Smalle watergang aan begin toegangsweg.

De bestaande leiding die verwijderd moet worden loopt vanaf de Onlanden aan de westzijde van het Eelderdiep door het Eelderdiep, de tussendijk en het Omgelegde Eelderdiep (ca. 150 meter ten noorden van de brug van de Verlengde Boterdijk/Noorddijk). De leiding eindigt midden in het vogelweidegebied. De Onlanden bestaan hier voornamelijk uit zeer vochtige plasdraslanden met daartussen inhammen en smalle watergangen. Het Eelderdiep en het Omgelegde Eelderdiep zijn hier beiden zeker 10 meter breed. Het cultuurgasland wordt doorkruist door enkele ondiepe watergangen/slootjes.

De modificatie betreft het verwijderen van een ongebruikte gasleiding (in twee delen) die in een eerdere actie gedammerd (opgevuld met porschuim) is. Aan beide zijden van de twee leidingdelen is een plaat gelast. Er zijn twee alternatieven.

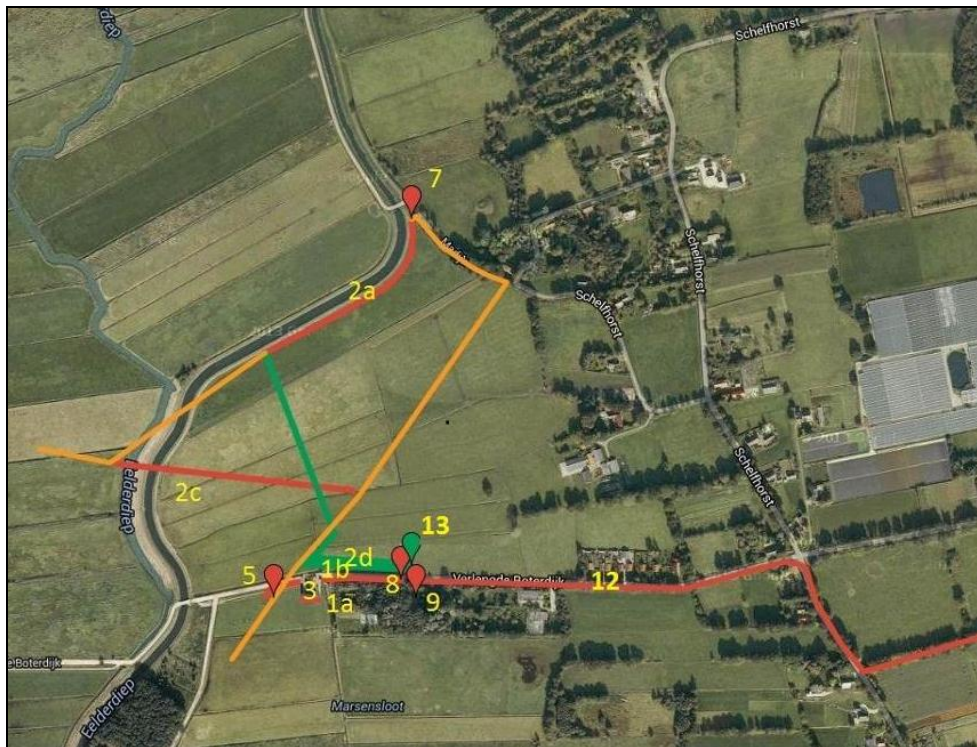
Alternatief 1

Bij alternatief 1 worden beide delen verwijderd (vanaf ster 1 in figuur 3.9.). De werkzaamheden worden in open ontgraving uitgevoerd. In de Onlanden, op de tussendijk en in het weidegrasland wordt de grond boven de leiding verwijderd en de leiding weggehaald. Uit het Eelderdiep en het Omgelegde Eelderdiep moeten de zinkers verwijderd worden. De oevers worden met open ontgraving vrijgemaakt. Er wordt, indien noodzakelijk, gebaggerd waarna de leiding uit de watergangen gehaald kan worden. Er wordt bemaling toegepast. Er worden in het weiland drie watergangen tijdelijk drooggelegd (indien watervoerend op het moment van uitvoering). Er worden geen bomen gekapt. Er moet een toegangsweg van ca. 150 meter gemaakt worden naar de startlocatie in de Onlanden. Deze toegangsweg wordt gemaakt vanaf de Verlengde Boterdijk. Na de werkzaamheden wordt het gebied zoveel mogelijk in oude staat hersteld.

Alternatief 2

Bij alternatief 2 wordt alleen het oostelijke deel van de leiding, dat in het weiland ligt, verwijderd (vanaf ster 2 in figuur 3.9.). De onlanden, Het Eelderdiep, het Omgelegde Eelderdiep en de tussendijk worden niet begaan of aangetast. De werkzaamheden worden in open ontgraving uitgevoerd. Er wordt bemaling toegepast. De grond boven de leiding wordt verwijderd en de leiding wordt weggehaald. Er worden drie watergangen tijdelijk drooggelegd (indien watervoerend op het moment van uitvoering). Er worden geen bomen gekapt. Na de werkzaamheden wordt het gebied zoveel mogelijk in oude staat hersteld.

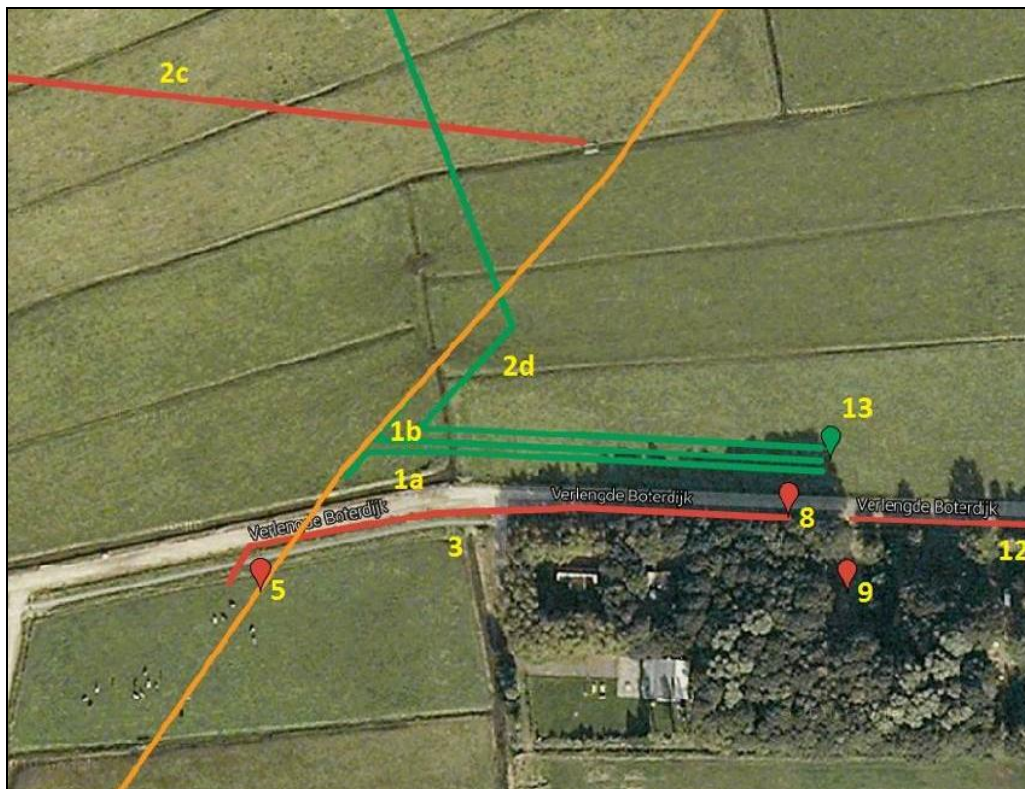
3.4 Overige modificaties (1a, 1b, 2a, 2d, 3, 5, 7, 8, 9, 12 en 13)

figuur 3.17. Luchtfoto van modificaties 1a,1b, 2a, 2c, 2d, 3, 5, 7, 8, 9, 12, 13. (Bron Google maps)

figuur 3.18. Luchtfoto van het oostelijke deel van modificatie 12 (rode lijn). (Bron Google maps)

figuur 3.19. Luchtfoto (ingezoomd) van modificaties 1a,1b, 2c, 2d, 3, 5, 8, 9, 12, 13. (Bron Google maps)

figuur 3.20. Mod. 9, renovatie GOS N254 Paterswolde

figuur 3.21. Modificatie 8, verwijderen schema.

figuur 3.21. Modificatie 3, verwijdering leiding in berm.

figuur 3.22. Modificatie 5, verwijderen schema.

figuur 3.24. Modificatie 7, verwijderen schema.

figuur 3.25. Modificatie 2a, verwijderen leiding.

figuur 3.26. t/m 3.34. Foto impressie weiland waarin modificaties 1a, 1b, 2c(deels), 2d en 13 vallen.

figuur 3.35. t/m 3.43. Foto impressie bermen waarin leidingtracé modificaties 12 loopt.

Het betreft in dit gedeelte een complex van aanpassingen (zie figuur 3.17. t/m 3.19.);

- 1a - aanleggen van een nieuwe leiding N-507-30,
- 1b - aanleggen van een nieuwe leiding N-507-30,
- 2a - verwijdering van een bestaande leiding N-507-33,
- 2d - aanleggen van een nieuwe leiding N-507-33,
- 3 - verwijdering van een bestaande leiding N-507-36,
- 5 - verwijdering van een bestaand schema S-4471,
- 7 - verwijdering van een bestaand schema S-4485,
- 8 - verwijdering van een bestaand schema S-1254,
- 9 - renoveren van een GOS N-254,
- 12 - verwijdering van een bestaande leiding N-507-36,
- 13 - aanleggen van een nieuw schema.

Alle deze modificaties vinden plaats aan de Verlengde Boterdijk te Paterswolde en in de aangrenzende percelen grasland. Het grasland aan de noordzijde is weidevogelgebied. Modificatie 12 loopt vanaf de Verlengde Boterdijk door via de Hooiweg, over een zandpad naar de kruising Hoofdweg/Meerweg te Paterswolde. Een deel van de aanpassingen (3&12) vindt plaats in wegbermen, maar het meeste in graslanden.

Alle aanpassingen staan gepland in open ontgraving. De bestaande leidingen en schema's worden vrijgegraven en verwijderd en de voor de nieuwe leidingen wordt een profiel gegraven. Modificatie 9 (het GOS) betreft aanpassingen aan de schema's (maar niet het gebouw) ter plaatse. Er worden werkput gegraven en er wordt bemalen. Er worden in de weilanden acht watergangen tijdelijk drooggelegd (indien watervoerend op het moment van uitvoering). Er worden geen bomen gekapt. Na de werkzaamheden wordt het gebied zoveel mogelijk in oude staat hersteld.

4 Resultaten Quick scan Flora- en faunawet

4.1 Beschermde soorten Flora- en faunawet

Op basis van de gegevens van de bureaustudie, de aanwezige biotoop en ecologische expertise is een inschatting gemaakt met betrekking tot het (mogelijk) voorkomen van beschermde planten- en diersoorten. Er werden geen beschermde soorten binnen het plangebied aangetroffen maar er worden diverse beschermde soorten in het plangebied verwacht, met name indien bij modificatie 2c-alternatief 1 wordt gekozen.

4.1.1 Vogels

Er zijn tijdens het veldbezoek geen jaarrond beschermde nesten aangetroffen. Er zijn tijdens het veldbezoek geen holtes aangetroffen die geschikt zijn voor spechten. Tijdens het veldbezoek zijn alleen algemene soorten waargenomen zoals zwarte kraai, meeuw, merel, knobbelswaan, koolmees, huismus, huiszwaluw, roodborst, meerkoet, wilde eend en waterhoen. Onder de brug over het Eelderdiep zat een hele groep huiszwaluwen die daar waarschijnlijk ook broeden. In het weidevogelgebied ten noorden van de Verlengde Boterdijk zaten geen broedvogels, ondanks redelijk geschikt habitat. Ten tijde van het veldbezoek liep er een persoon door het weiland heen en er vloog alleen een solitaire knobbelswaan weg. Toch kunnen hier kievit, grutto en scholekster broeden. In de koppen van sloten bij het Eelderdiep en in de weilanden rondom de Verlengde Boterdijk kunnen grauwe gans, knobbelswaan, wilde eend en meerkoet broeden. In de Onlanden kunnen soorten als watersnip, waterral, porseleinhoen, kwartel, roerdomp en andere water-/rietvogels in het aan te tasten gebied aanwezig zijn. Er zijn geen sporen gevonden van nesten van bijvoorbeeld de bruine kiekendief. In de NDFF zijn in het plangebied 148 verschillende vogelsoorten opgenomen, en in het document over vogels in de Onlanden is het aantal broedsoorten ook zeer groot. Als het gebied beperkt aangetast wordt, (Onlanden uitgesloten; alternatief 2) wordt het aantal soorten snel minder.

4.1.2 Vleermuizen

Er wordt een GOS-gebouw op het terrein van GOS N308 Eelde ontmanteld. Het gebouw is mogelijk toegankelijk voor vleermuizen. Het gebouw bevat spouwmuren en is daardoor aan te merken als geschikt voor bewoning door vleermuizen. Indien dit gebouw wordt afgebroken, moet meegenomen worden dat daar een verblijfplaats van vleermuizen in aanwezig kan zijn. De bomen die mogelijk gekapt worden voor modificatie 4 bevatten geen holtes; dus ook geen potentiële verblijfplaatsen van boombewonende soorten vleermuizen. De bomen, die gekapt worden, kunnen een onderdeel van een vliegroute zijn. Alle plangebieden kunnen foerageergebied zijn van meerdere soorten vleermuizen zoals gewone- en ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis, laatvlieger, watervleermuis, meervleermuis en gewone grootoorvleermuis. Deze soorten worden ook zeker verwacht bij enkele modificaties.

4.1.3 Overige zoogdieren

Tijdens het veldbezoek zijn aangetroffen: sporen van mol, veldmuis en bewoningssporen van woelrat. De waterspitsmuis kan in de Onlanden vanwege het habitat en de bekende verspreiding zeker niet worden uitgesloten; in de boerensloten aan de oostzijde van het Eelderdiep wordt de soort niet verwacht. In de omgeving van het Eelderdiep is de otter bekend en aanwezig met meerdere exemplaren. Steenmarterverblijven zijn niet aangetroffen, maar de steenmarter kan wel foerageren in de omgeving. Algemene soorten als haas, ree, egel, konijn, de verschillende soorten muizen, en kleine roofdieren, zoals hermelijn, wezel en bunzing, kunnen in alle deelgebieden verwacht worden. Andere beschermde soorten worden niet verwacht op basis van habitat en de bekend landelijke verspreiding. Er zijn binnen de NDFF geen waarnemingen van andere beschermde soorten in de directe omgeving bekend.

4.1.4 Reptielen, amfibieën en vissen

Reptielen

Het voorkomen van reptielen kan op basis van het aanwezige habitat, en de bekende verspreiding, worden uitgesloten.

Amfibieën

In en rond de watergangen zijn algemene soorten als bruine kikker, bastaard kikker, gewone pad en kleine watersalamander te verwachten. Daarnaast zal de meer- en bastaardkikker aanwezig zijn, maar wordt de poelkikker niet verwacht. Ook de heikikker is in deze omgeving onbekend. Zwaarder beschermde soorten worden op deze planlocaties niet verwacht, gezien het habitat, de landelijke verspreiding en de NDFF gegevens.

Vissen

Bij de tijdelijke demping van de meeste watergangen in de weilanden worden geen vissen verwacht. De watergang langs de Verlengde Boterdijk, het Eelderdiep en het Omgelegde Eelderdiep kunnen soorten als grote modderkuiper (F&f-wet tabel 3) en kleine modderkuiper (F&f-wet tabel 2) bevatten. Daarnaast kan bittervoorn (F&f-wet tabel 3) aanwezig zijn. De rivierdonderpad wordt niet verwacht vanwege gebrek aan steenstort. Uit de NDFF zijn waarnemingen van kleine modderkruiper (ter plaatse) en grote modderkuiper (op ca. 1 kilometer afstand van modificatie 2c) bekend.

4.1.5 Ongewervelden

Op meerdere locaties is krabbenscheer, de waardplant van de groene glazenmaker, waargenomen in het Eelderdiep en het Omgelegde Eelderdiep. De dichtheid is echter te laag om te spreken van een voortplantingshabitat voor de groene glazenmaker. Overige beschermde ongewervelden worden niet binnen de invloedssfeer van het plangebied verwacht omdat op de locaties waar werkzaamheden zijn voorzien het habitat hiervoor ongeschikt is. Er zijn binnen de NDFF ook geen waarnemingen in de directe omgeving bekend.

4.1.6 Planten

In het plangebied komen alleen algemeen voorkomende plantensoorten voor, er worden geen beschermde plantensoorten verwacht. Geschikt habitat voor bijvoorbeeld orchideeën is niet aangetroffen. Er zijn binnen de NDFF ook geen waarnemingen in de directe omgeving bekend.

5 Effectbeschrijving en gevolgen

5.1 Overzicht beschermde soorten

In onderstaand overzicht worden de aangetroffen en potentieel aanwezige beschermde soorten en hun beschermingsstatus (voor betekenis zie bijlage) binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden samengevat. In de Flora- en faunawet zijn vooral vaste verblijfplaatsen (voortplantingslocaties zoals nesten, holen, kraamkolonies etc.) van belang, maar ook de functionele leefomgeving die vaste verblijfplaatsen in stand houdt. In dit overzicht zijn dan ook alleen de soorten opgenomen, waarvoor het plangebied onderdeel vormt van hun leefgebied en/of levenscyclus en de geplande ontwikkeling mogelijk van negatieve invloed is.

Tabel 4.1: Overzicht van aangetroffen en potentieel voorkomende zwaarder beschermde flora en fauna in het plangebied.
 Beschermingsstatus Flora- en faunawet: T 2 = Tabel 2; Middelzwaar beschermd, T3 = Tabel 3: Zwaar beschermd

Soortgroep	Soort	Aanwezig	Potentieel voorkomend	T 2	T3	Vervolgactie (alternatief 1)	Vervolgactie (alternatief 2)
Broedvogels	Alle	-	x			Mitigatie	
Vleermuizen	Alle	-	x		x	Nader onderzoek GOS Eelde en mitigatie	
Zoogdieren	Waterspitsmuis	-	x		x	Nader onderzoek	-
	Otter	x	-		x	Nader onderzoek	-
Vissen	Bittervoorn	-	x		x	Nader onderzoek	-
	Grote modderkruiper	-	x		x	Nader onderzoek	-
	Kleine modderkruiper	-	x	x		Nader onderzoek	-

5.2 Effecten op in het plangebied aanwezige flora en fauna

Broedvogels

De werkzaamheden vinden deels plaats in de buurt van bomen en kunnen derhalve verstoring opleveren voor broedende vogels, zoals merels, in de laanbomen. In de slootranden op alle locaties kunnen vogels als knobbelzwaan, wilde eend en meerkoet tot broeden komen. In de weilanden moet rekening worden gehouden met broed van weidevogels als Kievit, grutto, scholekster en tureluur. Onder de brug over het Eelderdiep broeden huiszwaluwen. In de Onlanden kunnen zeer veel soorten als watersnip, roerdomp, rietgors enz. tot broeden komen. Er zijn geen jaarrond beschermde nesten aangetroffen.

Bij de uitvoering moet rekening worden gehouden met broedvogels. Alle broedvogels in Nederland zijn tijdens hun broedseizoen beschermd; hun nesten en legsels mogen niet worden verstoord of vernield. Hiervoor kan in principe ook geen ontheffing worden verkregen.

Het broedseizoen loopt ongeveer van half maart tot half juli, maar dit is afhankelijk van het weer en de soort; de houtduif broedt bijvoorbeeld later. De Flora- en faunawet schrijft geen datumgrenzen voor, de genoemde data zijn globaal. Ieder broedgeval is beschermd, dus indien blijkt dat er een vogel aan het broeden is, ook buiten het broedseizoen, dan moet gewacht worden totdat deze hiermee klaar is en uit eigen beweging is vertrokken.

Indien men vóór het broedseizoen begonnen is met de werkzaamheden en redelijkerwijs kan worden aangenomen dat door deze werkzaamheden geen vogels tot broeden zijn gekomen, dan is het toegestaan om in het broedseizoen door te werken. Als de werkzaamheden in het broedseizoen uitgevoerd worden dient men met mitigerende maatregelen het broeden van vogels op of nabij de werklocaties te voorkomen. Deze maatregelen staan omschreven in paragraaf 5.3.1.

Vleermuizen

Indien het GOS-gebouw bij modificatie 11 wordt opengelegd kan dit hinderlijk zijn voor eventueel aanwezige gebouwbewonende vleermuissoorten. Deze worden dan verstoord of verhinderd in hun verblijf en gebruik als de kraam-, zomer-, paar- of winterverblijf. Indien het gebouw afgebroken wordt moet het gebouw nader onderzocht worden op sporen van vleermuizen en op toegankelijkheid. Indien er sporen zijn aangetroffen of er door een ter zake kundige ecooloog de aanwezigheid van vleermuizen niet kan worden uitgesloten zal er nader onderzoek volgens het vleermuisprotocol 2013 van het NGB uitgevoerd moeten worden om te onderzoeken of er een verblijf aanwezig is in de kraam- of paar, of winterslaaperperiode van vleermuizen.

Vleermuizen oriënteren zich in het landschap door zich te laten leiden door lijnvormige elementen, zoals watergangen, bomenrijen en houtwallen. De kap van de bomen bij modificatie 4 kan hinderlijk zijn voor vleermuizen, omdat hiermee een vliegroute wordt doorsneden. De omringende bomen kunnen echter de functie als vliegroute overnemen.

Er moet daarnaast tijdens de werkzaamheden rekening gehouden worden met lichtoverlast op alle potentiële verblijfplaatsen, foerageergebieden en vliegroutes. Deze maatregelen staan omschreven in paragraaf 5.3.2.

Otter

De aanwezigheid van otter in de Onlanden is bekend. Het gebied dat bij alternatief 1 wordt aangetast is bekend verblijfterrein van de otter. Er zijn spraints ter plaatse aangetroffen. Het effect van het gebruik van het plangebied moet dus, in geval van alternatief 1, onderzocht worden. Bij alternatief 2 is de otter, zonder nader onderzoek, uit te sluiten uit het plangebied. Deze maatregelen staan omschreven in paragraaf 5.3.3.

Waterspitsmuis

De aanwezigheid van waterspitsmuis in de Onlanden is bekend. Het gebied dat bij alternatief 1 wordt aangetast is echter nog niet onderzocht (mondeling Wim van Boekel). Aangezien een groot gebied wordt aangetast voor de werkput en de toegangsweg zal een eventueel aanwezige waterspitsmuis verstoord worden in zijn leefgebied, foerageergebied en kunnen zelfs verblijven verloren gaan. De aanwezigheid van de waterspitsmuis moet dus, in geval van alternatief 1, onderzocht worden. Bij alternatief 2 is de waterspitsmuis, zonder nader onderzoek, uit te sluiten uit het plangebied. Deze maatregelen staan omschreven in paragraaf 5.3.4.

Vissen

Er worden drie watergangen tijdelijk gedempt die beschermde vissen kunnen bevatten. Door de werkzaamheden, indien alternatief 1 wordt gekozen, kunnen bittervoorn en grote- en kleine modderkruiper hinder ondervinden in hun leef-, voortplantings- en foerageergebied. Het gebied is echter nog niet afdoende onderzocht. De aanwezigheid van beschermde soorten vissen zal dus, in geval van alternatief 1, onderzocht moeten worden. Bij alternatief 2 geldt alleen de zorgplicht. Deze maatregelen staan omschreven in paragraaf 5.3.5.

5.3 Mitigerende maatregelen

5.3.1 Broedvogels; mitigatie

Indien de werkzaamheden buiten het broedseizoen worden uitgevoerd hoeft geen rekening gehouden te worden met mitigerende maatregelen ten behoeve van vogels. Als de werkzaamheden toch in het broedseizoen uitgevoerd moeten worden dient men met mitigerende maatregelen het broeden van vogels op of nabij de werklocaties te voorkomen.

Als er toch vogels in het plangebied broeden, kunnen de werkzaamheden ter plaatse geen doorgang vinden tot dat de jongen zijn uitgevlogen. Voor de wet is er geen verschil tussen broedvogels gemaakt.

Alle broedvogels zijn beschermd gedurende de voortplantingsperiode. Het is niet mogelijk om een ontheffing te verkrijgen voor het verstoren en verjagen van broedende vogels. Wel is het toegestaan om maatregelen te nemen waarmee het gebied tijdelijk ongeschikt wordt als broedgebied voor vogels.

Om verstoring zoveel mogelijk te beperken worden de volgende maatregelen voorgesteld:

1. Werken buiten het broedseizoen; of als dit vanwege de werkzaamheden onmogelijk is;
2. Het werkterrein (schema's en eventuele toegangswegen) en ruime omgeving hiervan benodigd voor de werkzaamheden ruim voor het broedseizoen ongeschikt maken en houden voor broedende vogels, d.m.v. kort maaien, en het plaatsen van vlaggen en linten.
3. Om gewinning te voorkomen; waterkanten maaien, zodat de vegetatie zeer kort is, ruim voor het broedseizoen. Daarna dient dit te worden onderhouden omdat het gebied anders weer geschikt wordt.

Als toch broedgevallen optreden, dient bij het uitvoeren van de werkzaamheden zoveel afstand gehouden te worden, dat geen verstoring op treedt. Deze afstand wordt door een ter zake kundige ecooloog vastgesteld.

5.3.2 Vleermuizen; eventueel nader onderzoek, zeker mitigatie

Nader onderzoek

Indien het GOS-gebouw bij modificatie 11 wordt moet het gebouw nader onderzocht worden op sporen van vleermuizen en op toegankelijkheid. Dit nader onderzoek kan het best voor 15 juni plaatsvinden opdat het eventuele vervolgonderzoek nog in 2015 kan worden afgerond.

Indien er sporen zijn aangetroffen of er door een ter zake kundige ecooloog de aanwezigheid van vleermuizen niet kan worden uitgesloten zal er nader onderzoek op het vleermuisprotocol 2013 van het NGB uitgevoerd moeten worden om te onderzoeken of er een verblijf aanwezig is in de kraam- of paarperiode van vleermuizen. Dit nader onderzoek betreft 4 bezoeken in de periode juni-september.

Indien er een verblijf wordt aangetroffen is een ontheffing op de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet benodigd. Het betreft in dit geval een ontheffing voor artikel 11. Deze ontheffingsverlening duurt in de regel ca. vier maanden.

Als het Gos Eelde niet open- of afgebroken wordt hoeft er geen nader onderzoek plaats te vinden.

Mitigatie

De gehele omgeving kan in gebruik zijn als foerageergebied voor vleermuizen. De bomenrijen kunnen door vleermuizen gebruikt worden als vliegroute. Er moet tijdens de werkzaamheden rekening gehouden worden met lichtoverlast op potentiële verblijfplaatsen, foerageergebieden en vliegroutes.

Om verstoring zoveel mogelijk te beperken wordt de volgende maatregel voorgesteld:

1. lichtoverlast in de buurt van verblijven of mogelijke foerageergebieden en vliegroutes moet worden voorkomen door het licht weg te draaien van de als mogelijke foerageergebieden aangemerkte elementen binnen het tracé.

5.3.3 Otter; eventueel nader onderzoek

Indien ervoor gekozen wordt alternatief 1 uit te voeren zal nader onderzoek uitsluitend moeten geven in welk gebruik de otter maakt van dit deel van de Onlanden. Dit onderzoek kan in de zomer van 2015 plaatsvinden en het beste uitgevoerd worden met cameravallen. Indien er geen otter wordt aangetroffen kan er gewerkt worden zonder maatregelen. Indien van de otter aangetoond wordt dat het gebied belangrijk is, is mogelijk een ontheffing op de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet benodigd; dit hangt af van het exacte gebruik van het gebied door de otter, de exacte werkwijze en de werkperiode. Het betreft in dit geval een ontheffing voor artikel 11. Deze ontheffingsverlening duurt in de regel ca. vier maanden.

Als het alternatief 2 gekozen wordt is nader onderzoek niet noodzakelijk.

5.3.4 Waterspitsmuis; eventueel nader onderzoek

Indien ervoor gekozen wordt alternatief 1 uit te voeren zal nader onderzoek uitsluitend moeten geven of de waterspitsmuis aanwezig is in dit deel van de Onlanden. Dit onderzoek kan in de zomer van 2015 plaatsvinden en het beste uitgevoerd worden met lifetraps. Indien er geen waterspitsmuis wordt aangetroffen kan er gewerkt worden zonder maatregelen. Indien de waterspitsmuis aangetoond wordt, is mogelijk een ontheffing op de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet benodigd; dit hangt af van het exacte gebruik van het gebied door de waterspitsmuis, de exacte werkwijze en de werkperiode. Het betreft in dit geval een ontheffing voor artikel 11. Deze ontheffingsverlening duurt in de regel ca. vier maanden.

Als het alternatief 2 gekozen wordt is nader onderzoek niet noodzakelijk en is de zorgplicht afdoende.

5.3.5 Vissen; eventueel nader onderzoek

Indien ervoor gekozen wordt alternatief 1 uit te voeren zal nader onderzoek uitsluitend moeten geven welke beschermde vissoorten aanwezig zijn in het Eelderdiep, het Omgelegde Eelderdiep en de aangetakte sloten. Dit onderzoek kan in de zomer van 2015 plaatsvinden en het beste uitgevoerd worden met elektrovisserij. Indien er geen beschermde soorten worden aangetroffen is de zorgplicht afdoende. Indien er slechts middelzwaar beschermde soorten (F&f-wet tabel 2) aangetroffen worden, is het werken met een goedgekeurde gedragscode afdoende. Indien er zwaar beschermde soorten (F&f-wet tabel 3) aangetroffen worden, is een ontheffing op de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet benodigd. Het betreft in dit geval een ontheffing voor artikel 11 en/of 12. ; dit hangt af van het exacte gebruik van het gebied door de vissen, de exacte werkwijze en de werkperiode. Deze ontheffingsverlening duurt in de regel ca. vier maanden.

Als het alternatief 2 gekozen wordt is nader onderzoek niet noodzakelijk, een ontheffing niet nodig en is de zorgplicht afdoende.

6 Conclusies

Flora- en faunawet

Indien het GOS Eelde open- of afgebroken wordt moet nader onderzoek worden uitgevoerd naar vleermuizen. Indien alternatief 1 gekozen wordt (zie paragraaf 3.3.) moet er nader onderzoek worden uitgevoerd naar waterspitsmuis, otter en vissen.

Er zijn altijd mitigerende maatregelen van toepassing ter voorkoming van lichtoverlast op vleermuizen.

Indien de werkzaamheden in het vogelbroedseizoen plaatsvinden zijn er mitigerende maatregelen van toepassing voor broedvogels, welke in het broedseizoen eventueel begeleid moeten worden door een ter zake kundige ecooloog.

Er geldt zorgplicht voor vissen en amfibieën. Ecologische begeleiding is hierbij niet noodzakelijk.

Natuurbeschermingswet

Het plangebied ligt niet in de directe omgeving van een Natura 2000-gebied. De dichtstbijzijnde gebieden "Leekstermeergebied" en "Drentsche Aa-gebied" liggen op meer dan drie kilometer van alle geplande modificaties. Alle modificaties zijn beperkt en hebben alleen plaatselijke effecten. Voor de geplande aanpassing is een voortoetsing aan de Natuurbeschermingswet daarom niet aan de orde.

Ecologische hoofdstructuur (NNN)

figuur 6.1. en 6.2. NNN (groen), modificaties in de NNN (rood) en de uitgesloten modificaties (geel)

Het plangebied ligt voor een groot gedeelte in de Ecologische Hoofdstructuur (NNN). Modificaties 6, 3 en 12 liggen in wegbermen die standaard van de NNN zijn uitgesloten, maar de overige liggen allen in de NNN. Zie figuren 6.1. en 6.2. De modificaties zijn (bij alternatief 2) beperkt en hebben alleen plaatselijke effecten. Het verdient echter aanbeveling om de provincie Drenthe te benaderen over de noodzakelijkheid van een toetsing aan de NNN.

Heerenveen, juli 2015
Antea Group

Geraadpleegde bronnen

Boeken

- Brouwer, T.B. Crombaghs, A. Dijkstra, A.J. Scheper en P.P. Schollemma, 2008. Vissenatlas Groningen-Drenthe. Verspreiding van zoetwatervissen in Groningen en Drenthe in de periode 1980-2007. Uitgeverij Profiel, Bedum.
- Bekker, D.L., 2012. Zoogdieratlas.nl Werkatlas Zoogdieren van Groningen. Zoogdierverseniging, Nijmegen.
- Van Boekel, W., R. Blaauw, J. de Bruin, R. Oosterhuis en B. Zoer, 2014. Broedvogels in De Onlanden in 2014. Stichting Natuurbelang De Onlanden, Roderwolde, rapport 2014/01.
- Van Boekel, W., J. de Bruin, R. Oosterhuis, A. Pot en A. Hut (2015). De Otter in De Onlanden: ontwikkelingen tot 2015. Stichting Natuurbelang De Onlanden, Roderwolde, rapport 2015/01.
- SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000. SOVON, Naturalis, KNNV Uitgeverij & EIS-Nederland, Leiden.
- Creemers, Raymond C.M. & Jeroen J.C.W. van Delft, 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. RAVON, Naturalis, KNNV Uitgeverij & EIS-Nederland, Leiden.
- FLORON 2011. Nieuwe Atlas van de Nederlandse flora. Stichting FLORON, Nijmegen.

Extra toegevoegd

- Goedgekeurde Gedragscode Flora- en faunawet voor waterschappen, versie 6 februari 2012
- Vleermuisprotocol_2013_27_maart_2013, Netwerk Groene Bureaus (NGB)

Beschermde gebieden

- Google Earth
- www.bing.com
- www.synbiosys.alterra.nl/natura2000

Verspreiding en informatie

- Nationale Database Flora en Fauna (NDFF)
- www.vissenatlas.nl
- www.ravon.nl
- www.zoogdieratlas.nl
- www.nederlandsesoorten.nl
- www.rijksoverheid.nl
- www.telmee.nl
- www.waarneming.nl
- www.zoogdierverseniging.nl
- www.vleermuis.net
- www.vleermuizenindestad.nl
- www.dasenboom.nl
- www.rvo.nl

Bijlage 1: Wettelijk kader

Flora- en faunawet

Hierna volgt een algemene beschrijving van de Flora- en faunawet.

Algemeen Flora- en faunawet

Het doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde soorten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij' – principe). Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk.

Onder bepaalde voorwaarden geldt een algemene vrijstelling of een ontheffingsplicht van de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling of ontheffing hangt af van de diersoorten die voorkomen in het onderzoeksgebied. Hiertoe worden verschillende beschermingsregimes onderscheiden:

- Soorten van tabel 1 – algemene soorten – lichtste beschermingsregime;
- Soorten van tabel 2 – overige soorten – middelste beschermingsregime;
- Soorten van tabel 3 – genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 van de AMvB – zwaarste beschermingsregime.

Algemene vrijstelling

Voor tabel 1-soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de wet (art. 8 t/m 12) en is derhalve geen ontheffing nodig.

Vrijstelling onder gedragscode

Voor tabel 2-soorten geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de wet (art. 8 t/m 12) als wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode. De goedgekeurde gedragscodes staan vermeld op de website van het Ministerie van EZ (www.drloket.nl). Voor de meeste activiteiten zijn er inmiddels gedragscodes goedgekeurd. De kans is groot dat de voorgenomen activiteit kan worden uitgevoerd onder één van de vele goedgekeurde gedragscodes.

Ontheffing tabel 2 en 3

Als er niet kan worden gewerkt onder een geldige gedragscode, is voor tabel 2-soorten alsnog een ontheffing nodig om toestemming te hebben voor het overtreden van de verbodsbepalingen in de wet. Ook voor tabel 3-soorten geldt een ontheffingsplicht.

Ingrepen waarbij de verbodsbepalingen worden overtreden moeten ter goedkeuring worden voorgelegd aan RVO.nl door middel van een ontheffingsaanvraag, vergezeld van een overzicht van mitigerende of compenserende maatregelen om effecten tegen te gaan. Wanneer mitigerende maatregelen voldoende worden geacht om effect voorafgaand aan de ingreep te voorkomen, krijg u bericht terug in de vorm van een 'positieve afwijzing' van uw ontheffingsaanvraag. Dit betekent dat u uw werkzaamheden mag uitvoeren, mits zij precies volgens het mitigatieplan worden uitgevoerd. Op deze manier worden overtredingen van de Flora- en faunawet voorkomen. Als de mitigerende of compenserende maatregelen (tijdelijke) effecten niet kunnen voorkomen en de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt, dan wordt een ontheffing verleend.

Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten

Sinds augustus 2009 is door een uitspraak van de Raad van State bepaald dat er volgens de Europese Habitatrichtlijn geen ontheffing meer verleend mag worden voor het vernietigen van vaste verblijfplaatsen van bijlage IV-soorten met als wettelijk belang ruimtelijke ingrepen. Een ontheffing voor ruimtelijke ingrepen is alleen mogelijk onder de volgende wettelijke belangen:

- Bescherming van flora en fauna;

- Volksgezondheid of openbare veiligheid;
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

Voor de meeste ruimtelijke projecten betekend dit dat een ontheffing voor Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten alleen kan worden aangevraagd onder dwingende redenen van groot openbaar belang. Dit belang moet worden onderbouwd om het groot openbaar belang aan te tonen. Een groot openbaar belang is een belang op regionale of nationale schaal. Vaak is de verwijzing naar een regionale structuurvisie voldoende.

Vogels

Vogels zijn niet opgenomen in tabel 1 tot en met 3. Alle vogels zijn in het broedseizoen gelijk beschermd. De bescherming van vogels is hoofdzakelijk gericht op de bescherming van de nesten. Daarbij wordt wel een onderscheid gemaakt in nesten die jaarrond zijn beschermd (Categorie 1 tot en met 4-vogelsoorten), nesten die alleen jaarrond zijn beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen (Categorie 5-vogelsoorten) en nesten die niet jaarrond zijn beschermd (overige vogelsoorten).

Sinds augustus 2009 is door een uitspraak van de Raad van State bepaald dat er volgens de Europese Vogelrichtlijn geen ontheffing meer verleend mag worden voor het vernietigen van vaste verblijfplaatsen van vogels met als wettelijk belang ruimtelijke ingrepen of dwingende redenen van groot openbaar belang. Om ruimtelijke ontwikkelingen toch uit te kunnen voeren, moeten mitigerende maatregelen worden genomen om effecten vooraf te voorkomen. Om zeker te zijn van de juiste maatregelen is het aan te bevelen om de maatregelen voor te leggen aan het Ministerie van EZ door het indienen van een ontheffingsaanvraag. Hoewel een ontheffing voor vogels in de meeste gevallen niet kan worden afgegeven, geeft de Minister in haar besluit aan of de maatregelen voldoende zijn (positieve afwijzing).

Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen. Deze zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. Dit betekent dat handelingen (of het nalaten hiervan) waarvan men weet, of redelijkerwijs kan vermoeden, dat ze nadelig zijn voor planten en/of dieren niet mogen worden uitgevoerd. Wanneer dergelijke handelingen toch uitgevoerd moeten worden, moeten maatregelen, voor zover dit in redelijkheid kan, worden genomen om de nadelige gevolgen te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Er dient bijvoorbeeld zo gewerkt te worden dat dieren kunnen ontsnappen en het kan nodig zijn om soorten te verplaatsen (bijvoorbeeld planten en amfibieën). Deze algemene zorgplicht geldt voor elke soort en elk individu in Nederland.

Procedure ontheffingsaanvraag

Voor soorten van tabel 1 geldt een vrijstelling. U hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen, maar u moet wel de zorgplicht nakomen.

Voor soorten van tabel 2 geldt dat als u kunt werken volgens een goedgekeurde gedragscode er een vrijstelling geldt. U hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen, maar u moet uw activiteiten aantoonbaar uitvoeren zoals in de gedragscode staat. Tevens blijft de zorgplicht gelden.

Indien u niet kunt werken volgens een gedragscode, maar u kunt maatregelen nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), dan hoeft u ook geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen. Wilt u zeker weten of uw mitigerende maatregelen voldoende zijn, en er inderdaad geen ontheffing nodig is? Vraag dan een ontheffing aan om uw maatregelen goed te keuren.

Indien beschermde soorten van tabel 3 zijn aangetroffen in het plangebied, dan is mogelijk een ontheffingsaanvraag noodzakelijk. Net als voor tabel 2-soorten geldt dat als u maatregelen kunt nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen

(zogenoemde mitigerende maatregelen), u geen ontheffing van de Flora- en faunawet hoeft aan te vragen. U kunt uw mitigatieplan voorleggen bij RVO.nl voor goedkeuring.

Voor soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn (die ook onder de tabel 3-soorten van de Flora- en faunawet vallen) is het niet langer mogelijk ontheffing aan te vragen op grond van ruimtelijke ontwikkelingen. Dat zelfde geldt voor vogelsoorten. Zie bijlage 1 Flora- en faunawet voor een beschrijving van de te volgen procedure voor deze soorten.

Indien u geen mitigerende maatregelen kunt nemen, dan dient een ontheffing te worden aangevraagd bij RVO.nl van het ministerie van Economische Zaken. Voor de ontheffingsaanvraag is het noodzakelijk te weten welke soorten aanwezig zijn, zodat gerichte mitigerende maatregelen kunnen worden getroffen. RVO.nl zal, indien het akkoord is met het aangeleverde stappenplan waarin de aanpak voor mitigatie beschreven wordt, een zogenoemde 'verklaring van geen bedenkingen' (vvgb) afgeven. Daarmee zegt zij in feite dat een ontheffing niet noodzakelijk is wanneer men zich bij de uitvoering houdt aan het opgestelde stappenplan.

Wanneer gesloopt of gekapt wordt zonder vervolgonderzoek te laten plaatsvinden, en er blijken beschermde soorten aanwezig te zijn, dan wordt de Flora- en faunawet overtreden. Dit is een economisch delict waar boetes aan verbonden zijn.

Onderzoek naar vleermuizen duurt ongeveer 6 maanden. Indien het onderzoek over de winterperiode heen getrokken moet worden, kan het langer duren. Onderzoek naar andere soortgroepen kan vaak sneller (met 1 of 2 bezoeken) afgerond worden. De doorlooptijd van een ontheffingsaanvraag bij RVO.nl bedraagt doorgaans 6 weken tot 4 maanden.

Een vleermuisonderzoek is circa drie jaar geldig. Indien de werkzaamheden niet binnen drie jaar hebben plaatsgevonden, dan moet opnieuw onderzoek worden uitgevoerd.

Wabo

Vanaf 1 oktober 2010 is voor ruimtelijke ontwikkelingen de Wabo (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) in werking getreden. Dit houdt in dat de benodigde vergunningen en ontheffingen, dus ook die ten aanzien van de Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet, in de meeste gevallen via een omgevingsvergunning gaan lopen. De aanvraag voor de omgevingsvergunning wordt ingediend bij de betreffende gemeente en vervolgens door de gemeente ter beoordeling voorgelegd aan het Ministerie van Economische Zaken (voormalig Ministerie van EL&I). Het Ministerie van EZ geeft bij goedkeuring een vvgb (verklaring van geen bedenkingen) af. Deze vvgb vervangt de huidige ontheffing Flora- en faunawet.

De grootste veranderingen in het nieuwe systeem zijn dat:

1. het Ministerie van EZ geen direct contact meer met de aanvrager heeft;
2. de gemeente verantwoordelijk is voor toezicht en handhaving van de vvgb in de omgevingsvergunning.

Het doel van deze herstructurering is het versnellen en vergemakkelijken van de procedure.

Ecologische Hoofdstructuur

Hierna volgt een algemene beschrijving van het Natuur Netwerk Nederland.

Algemeen Ecologische hoofdstructuur

De Nederlandse natuur staat steeds meer onder druk, bijvoorbeeld door huizenbouw, aanleg van wegen en industrie. Toch leeft bij veel Nederlanders de wens om natuurgebieden in de buurt te hebben. Natuur geeft rust en biedt ruimte voor recreatie.

De overheid heeft daarom extra geld uitgetrokken om de Nederlandse natuur te beschermen en verder te ontwikkelen. Door nieuwe natuur te ontwikkelen, kunnen natuurgebieden met elkaar worden verbonden. Zo kunnen planten zich over verschillende natuurgebieden verspreiden en dieren van het ene naar het andere gebied gaan. Het totaal van al deze gebieden en de verbindingen ertussen vormt het Natuur Netwerk Nederland (NNN) van Nederland.

In de NNN liggen de twintig Nationale Parken die Nederland kent. Ze hebben gezamenlijk een oppervlakte van 123.000 ha. Ongeveer 45% van alle hectares NNN op het land is ook Natura 2000-gebied.

De term NNN werd in 1990 geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan (NBP) van het toenmalige ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV).

Netwerk van gebieden

De NNN is een netwerk van gebieden in Nederland waar de natuur voorrang heeft. Het netwerk helpt voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat natuurgebieden hun waarde verliezen. De NNN kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur.

De NNN bestaat uit:

- bestaande natuurgebieden, reservaten, natuurontwikkelingsgebieden en zogenaamde robuuste verbindingen;
- landbouwgebieden met mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer (beheergebieden);
- grote wateren (zoals de kustzone van de Noordzee, het IJsselmeer en de Waddenzee).

De NNN is een plan in uitvoering en moet in 2018 klaar zijn.

Natuurbeschermingswet 1998

Hierna volgt een algemene beschrijving van de Natuurbeschermingswet.

Algemeen Natuurbeschermingswet

Nederland kreeg in 1967 voor het eerst een Natuurbeschermingswet. Deze wet maakte het mogelijk om natuurgebieden en soorten te beschermen.

Op den duur voldeed de wet niet meer aan de eisen die internationale verdragen en Europese verordeningen stellen aan natuurbescherming. Daarom is in 1998 een nieuwe Natuurbeschermingswet gemaakt die alleen gericht is op gebiedsbescherming. De bescherming van soorten is geregeld in de Flora- en faunawet.

De Natuurbeschermingswet 1998 is op 1 oktober 2005 gewijzigd. Sindsdien zijn de bepalingen vanuit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de Natuurbeschermingswet verwerkt.

Beschermde gebieden

De volgende gebieden worden aangewezen en beschermd op grond van de Natuurbeschermingswet:

- Natura 2000-gebieden (Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden);
- beschermde natuurmonumenten;
- wetlands.

Voor activiteiten of projecten die schadelijk zijn voor de beschermde natuur, geldt een vergunningplicht.

Hierdoor is in Nederland een zorgvuldige afweging gegarandeerd bij projecten die gevolgen kunnen hebben voor natuurgebieden. Meestal verlenen de provincies de vergunningen, maar soms doet het Ministerie van Economische Zaken dit.

Bestaand gebruik

Op 1 februari 2009 is de wet opnieuw gewijzigd. De wijziging heeft betrekking op het zogenoemde 'bestaand gebruik'. Hieronder vallen activiteiten in en om beschermde Natura 2000-gebieden die al plaatshadden voordat een gebied als beschermd gebied is aangewezen. De wijziging is met name van belang voor provincies (als bevoegd gezag) en voor burgers en bedrijven met bestaand gebruik. De wijzigingen zijn gericht op:

- verbetering van de werking van de wet in de praktijk;
- verbetering van de aansluiting van de wet bij de Habitatrichtlijn.

Beschermde Natuurmonumenten

Met de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 is in 2005 het verschil tussen Beschermde Monumenten en Staatsnatuurmonumenten vervallen: beide zijn nu Beschermde Natuurmonumenten.

Beschermde Natuurmonumenten die overlappen met Natura 2000-gebieden worden opgeheven en niet langer beschermd als beschermd natuurmonument. De natuurwaarden, waarvoor het natuurmonument was aangewezen, worden wel in de Natura 2000-aanwijzing opgenomen.

Het volgende schema toont de vergunningprocedure in het kader van de Natuurbeschermingswet.

VOORTOETS

INVENTARISATIE VOORTOETS: De voortoets is niet verplicht maar wel verstandig om uit te voeren. Alle fasen VT1 t/m VT4 kunnen onderdeel zijn van de voortoets.
 Het kan ook zijn dat al na fase VT1 de effecten bekend zijn. Het bevoegd gezag moet die conclusie trekken.

